

# Nota B en W

Portefeuille G R de Keulenaar
Auteur R. Dijkman
Telefoon 5115722
MO/s&r Reg.nr. SR 2001/692
bijlagen kopiëren (A)
B&W-besluit

## Onderwerp

Conceptsportnota 2002 e.v.

### Korte inhoud

In mei 2001 hebben wij de sportnota uit 1994 geëvalueerd. De kern van de conclusie van deze evaluatie luidde als volgt: "Het college stelt zich op het standpunt dat sport een beleidsterrein is dat een bijdrage kan leveren aan de verwezenlijking van doelstellingen ten aanzien van het versterken van de sociale infrastructuur. Bij het streven naar een stad waarin iedereen meedoet dient de sport, als belangrijk participatie-instrument, ook als zodanig te worden ingezet. Daarnaast kan het ook een bijdrage leveren aan een duurzaam goed woonklimaat en de culturele en toeristische wervingskracht. Deze elementen, de potenties die de sport voor de samenleving heeft, komen in de nu geëvalueerde nota onvoldoende tot uitdrukking." Vervolgens hebben wij besloten de sportnota te actualiseren.

Een actualisering waarbij tevens nadrukkelijk de link zou worden gelegd met de Toekomstvisie en het Ontwikkelingsprogramma.

Inliggende conceptnota bevat het nieuwe 'handvat' waarmee wij richting willen geven aan het sportbeleid. Dit concept hebben wij de voorlopige titel 'Ruimte voor Sport' meegegeven en is mede tot stand gekomen door de directe inbreng van 'het veld' tijdens een tweetal workshops in september.

Het maatschappelijk benutten van de potenties die de sport te bieden heeft, vergt een meer naar buiten gerichte opstelling van 'de sport'. Deze maatschappelijke oriëntatie is voor veel sportverenigingen nieuw. Het gaat hierbij om een cultuurverandering die geëntameerd en gefaciliteerd dient te worden en die er tevens één is van de lange(re) adem.

De conceptsportnota is daarom vooralsnog inhoudelijk richting bepalend. De in de nota vermelde actiepunten bevatten nog geen concreet tijdspad. Voor de nieuwe actiepunten is een uitwerkingsplan gewenst, dat mede in het licht van de volgende GSB-cyclus (2004 e.v.) zal worden opgesteld.

De conceptsportnota zal na advies van de commissie OWSR (7 november 2001) voor inspraak worden vrijgegeven tot en met 20 december.

---

## Besluit van het college van burgemeester en wethouders

1. De conceptsportnota 2002 e.v. wordt na advies van de commissie OWSR gedurende een periode van 6 weken vrijgegeven voor inspraak.
2. Communicatieparagraaf: De nota zal worden toegestuurd aan verenigingen en andere sportorganisaties en wordt ter inzage gelegd voor overige belangstellenden.
3. **Om advies** wordt dit besluit voorgelegd aan de commissie OWSR.

**CONCEPT**

**RUIMTE**

**VOOR**

**SPORT**

**Sportnota Gemeente Haarlem  
Sector Maatschappelijke Ontwikkeling  
Afdeling Sport en Recreatie  
Oktober 2001**

## **Inhoudsopgave**

### **I. Inleiding en verantwoording**

		pagina
I.1	Waarom een sportnota ?	1
I.2	Symbiose sport en recreatie	2
I.3	Beleidskader en missie	2

### **II. Ontwikkelingen en trends in de sportbeoefening**

II.1	Ontwikkelingen en trends algemeen	5
II.2	Ontwikkelingen en trends in Haarlem	5
II.3	Welke sporten ?	6
II.4	Waarom doen mensen niet aan sport ?	6
II.5	Organisatieverband	6

### **III. Sportinfrastructuur in Haarlem: heden en toekomst**

III.1	Fysieke infrastructuur	8
III.1a	Toekomstige ontwikkelingen gemeentelijke sportaccommodaties	8
III.1b	Het sportcomplex van de toekomst	9
III.2	Organisatorische infrastructuur	9
III.2a	De vereniging van de toekomst	10
III.3	Vergroting organisatorisch vermogen verenigingen	11

### **IV. Sport als meerwaarde**

IV.1	Sport en Welzijn	13
IV.2	Sport en Onderwijs	14
IV.3	Sport en Gezondheid	15
IV.4	(Top)Sport en Economie	16
IV.5	Sport en Ruimtelijke Ordening	
IV.5a	Algemeen	17
IV.5b	Ruimteclaim	18
IV.6	Sport en Groen/Milieu	18
IV.7	Sport en Veiligheid	20

### **V. Resumé en actiepunten sportnota**

#### **Bijlages**

A.	Sportaccommodaties in Haarlem	23
B.	Literatuuropgave	24

## CONCEPT

### Hoofdstuk I

#### Inleiding en verantwoording

##### I.1 Waarom een sportnota ?

De maatschappelijke betekenis van de sport is de laatste jaren toegenomen. Ook de gemeente Haarlem heeft in de afgelopen jaren deze toenemende rol van de sport onderkend.

Sport is niet alleen leuk -want dat blijft- sport is ook een instrument dat een bijdrage kan leveren aan de oplossing van verschillende problemen waar we als samenleving mee te maken hebben, zonder dat het overigens als Haarlemmerolie moet worden gezien.

De positieve aspecten van de sport zijn legio. We kunnen bijvoorbeeld denken aan:

- \*ontwikkeling van fysieke en mentale mogelijkheden en talenten;
- \*overbrenging van normen en waarden;
- \*bevordering van integratie;
- \*bevordering van gezondheid;
- \*bevordering actieve leefstijl;
- \*bevordering participatie in de samenleving.

Een sportnota heeft een aantal functies. Zo kan de sportnota worden beschouwd als:

- de kapstok voor de gemeente bij haar handelen ten aanzien van de sport in het algemeen;
- een raamwerk dat ook de verbanden aangeeft die het vakgebied sport heeft met andere beleidsterreinen;
- het document dat duidelijk maakt waar de gemeente met de sport naar toe wil.

Vanaf 1994 hebben we in Haarlem voor het sportbeleid de in dat jaar vastgestelde sportnota als 'handvat' gehad. Met de evaluatie van deze sportnota, in mei 2001, hebben wij besloten een nieuwe geactualiseerde versie het licht te doen zien. De ons inziens noodzakelijke link met nieuwe ontwikkelingen, waarbij wat gemeentelijk beleid aangaat kan worden gedacht aan de Toekomstvisie 2000-2010 en het Ontwikkelingsprogramma, alsmede een gewenste integrale visie op het sportbeleid ontbraken in de 'oude' nota.

Maar wat is nu eigenlijk een integrale visie op sport ? Eén betekenis van integraal is 'voltallig, een geheel zijnde'. Maar gaat het er daarbij om dat alle aspecten van de sport worden betrokken bij de aanpak van een bepaald probleem ? Of gaan we hierbij uit van een visie waarbij sport meer een onderdeel is van en een bijdrage levert aan het totaal ? Wij gaan uit van dat laatste: met een integrale visie bedoelen we dat de sport meer moet worden beschouwd als een onderdeel van het gehele gemeentelijk beleid en niet als een op zichzelf staand beleidsterrein. Daarbij wordt gekeken naar de mate waarin sport kan bijdragen aan het realiseren van gemeentebrede doelstellingen. Het benutten van de meerwaarde die de sport de samenleving kan bieden, staat daarbij centraal. Dit betekent dat vooral moet worden gekeken naar de verbanden die er vanuit de sport zijn met andere beleidsterreinen. Het is daarbij de uitdaging een goede balans te zoeken tussen de sport als doel op zich -naar onze mening de oorspronkelijke kern van de sport die niet uit het oog mag worden verloren- en het gebruik van sport als middel.

##### I.2 Symbiose sport en recreatie

In deze sportnota gaan wij er van uit dat de sport niet alleen beperkt is tot de sportbeoefening in verenigingsverband. De individualisering van de samenleving heeft ertoe geleid dat mensen meer in 'losse verbanden' of individueel zijn gaan sporten. Dit betekent ook dat het onderscheid tussen recreatie

en sport steeds diffuser wordt. De daarbij opdoemende vraag is : waar houdt sport op en waar begint recreatie ? Gaat het bij skaten en skeelers om vormen van sportieve recreatie of om recreatieve vormen van sport ? In feite is het niet zo wezenlijk om dat onderscheid in een sportnota op een wetenschappelijke wijze te definiëren. De disciplines sport en recreatie hebben veel gemeen en de positieve aspecten van sport zijn voor een groot deel ook van toepassing op de recreatie. *Sportbeleid is daarmee in feite voor een deel ook recreatiebeleid.*

Het in ongeorganiseerd verband skaten, skeelers maar ook bijvoorbeeld wandelen, fietsen en roeien op het Spaarne zijn recreatieve vormen van sport die illustreren dat sport en recreatie meer en meer naar elkaar toegroeien. Zo kan bijvoorbeeld de aanleg van een ruiterspad bijdragen aan zowel een vergroting van de sportieve als de recreatieve mogelijkheden. Dit betekent dat de symbiose tussen sport en recreatie ook in het ruimtegebruik tot uitdrukking komt.

De symbiose recreatie/sport en de vele verschillende moderne bewegingsvormen maken dat de discipline sport niet meer uitsluitend is beperkt tot de verenigingssport. De ruim 70.000 Haarlemmers die regelmatig een sport beoefenen doen dit zelfs voor een groot deel buiten de traditionele kaders (verenigingen). Daarbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan de sportbeoefening onder de hoede van sportbuurtwerkers van de welzijnsorganisatie, de deelnemers aan evenementen als de Haarlem Skate Night, de TROS-loop of de Sport-In, maar ook aan de jeugd die enthousiast gebruik maakt van de baskets die her en der in de stad zijn geplaatst, aan fitness en aan de eerdergenoemde recreatieve vormen van sport.

De ruime definitie die wij in deze sportnota voor het begrip sport hanteren, sluit aan bij de inmiddels op landelijk niveau ingeburgerde term 'breedtesport'. In het breedtesportbeleid van de rijksoverheid worden daaronder alle verschijningsvormen van sport verstaan, met uitzondering van professionele sportbeoefening en topsportbeoefening. Aan deze laatste verschijningsvormen van sport zal in deze nota beperkte aandacht worden besteed, als bijdrage aan het thema 'Sport en economie'.

Hoewel het onderscheid tussen sport en recreatie dus meer en meer komt te vervagen, zullen we in deze nota het beleid t.a.v. zowel de waterrecreatie als de recreatie in het algemeen achterwege laten. Hiervoor is de gemeentelijke visie reeds in deelnotities vastgesteld en is inmiddels een uitvoeringstraject in gang gezet.

### **1.3 Beleidskader en missie**

Sportbeleid vindt niet plaats in een vacuüm. Zowel op landelijk als op gemeentelijk niveau zijn de kaders waarbinnen dit beleid zich afspeelt, vastgesteld.

De provincie speelt bij het bepalen van de kaders voor het gemeentelijk sportbeleid nauwelijks een rol, maar heeft voor de gemeentes in de hoedanigheid van Sportservice Noord-Holland wel een indirecte ontwikkelings- en ondersteuningsfunctie.

#### **Rijk**

De rol van de rijksoverheid met betrekking tot het gemeentelijk sportbeleid is de laatste jaren gewijzigd. Voor 1995 was er geen sprake van een directe rijksinvloed op het gemeentelijk sportbeleid. Daarna is de maatschappelijke betekenis van sport in bredere kring steeds meer onderkend. Vooral het benutten van de meerwaarde van sport is in de rijksvisie belangrijk. Een meerwaarde die alleen benut kan worden door de samenwerking te zoeken met andere beleidsvelden. Integraal beleid is in deze visie daarom noodzaak. Vanaf 1999 wordt met de breedtesportimpuls getracht aan dit beleid inhoud te geven. Daarmee worden door de rijksoverheid de volgende doelstellingen beoogd:

- een versterking van de lokale sportinfrastructuur, met name die van sportverenigingen;
- het inzetten van sport als middel als bijdrage in de oplossing van maatschappelijke problemen;
- het leggen van dwarsverbanden tussen sportaanbieders en andere aan de sport gerelateerde sectoren, zoals het onderwijs, welzijn, recreatie ed.

#### **Gemeente Haarlem**

Sport maakt deel uit van het totale gemeentelijk beleid. Het kader voor dat beleid wordt in Haarlem gevormd door de ambities die zijn neergelegd in de Toekomstvisie 2000-2010 en de concretisering daarvan in de Ontwikkelingsprogramma's 2000-2004 en volgende.

In de Toekomstvisie hebben wij drie speerpunten aangegeven. Bij 2 daarvan, namelijk de versterking van de **culturele en toeristische wervingskracht** en **duurzaam goed woonklimaat**, zien wij voor zowel de sport als de recreatie een taak weggelegd. Daarnaast kunnen sport en recreatie indirect ook een bijdrage leveren aan het derde speerpunt, namelijk het versterken van de **zakelijke dienstverlening**. En omdat gemeentelijk beleid teambeleid is, is ook een integrale visie op de sport noodzakelijk om gebruik te kunnen maken van de potenties die de sport en recreatie te bieden hebben. Integraal denken en werken betekent dat de verschillende 'spelers' in het beleidsveld van elkaar leren en elkaar versterken. Dit leidt tot win-win-situaties voor alle betrokkenen.

De missie van het sportbeleid kan als volgt worden weergegeven:

***De missie van het gemeentelijk sportbeleid is dat sport bijdraagt aan een duurzaam goed woonklimaat en de versterking van de culturele en toeristische wervingskracht van Haarlem.***

De missie betekent dat sport een plaats krijgt in het integrale beleid dat noodzakelijk is om de Toekomstvisie 2000-2010 'handen en voeten' te geven.

Bovenstaand gemeentelijk beleidskader sluit, voor wat betreft het onderdeel sport, tevens aan bij wat op rijksniveau wordt beoogd met het breedtesportbeleid.

Uitwerking vindt plaats in de programmalijnen van het Ontwikkelingsprogramma 2000-2004 en die daarna. Zo heeft de sport onder meer een plaats gekregen in de programmalijnen 0-12 jaar, 12-24 jaar en Leefomgeving.

In het kader van de breedtesportimpuls heeft het rijk aan Haarlem voor de periode 2000-2003 een subsidie toegekend van in totaal 1 miljoen gulden.

Het subsidie is bestemd voor de voorbereiding van de volgende accommodatieprojecten:

- upgrading ijsbaan
- indooraccommodatie ouderen Zomervaart
- indooraccommodatie slag/werptraining
- multifunctioneel stadion (breedtesportonderdeel:sportzaal)
- herinrichting sportvoorziening Schalkwijkerweg

De accommodatieprojecten zullen ertoe leiden dat het voorzieningenniveau voor de breedtesport zowel wordt aangepast aan de eisen des tijds, als wordt uitgebreid.

Naast de accommodatieprojecten zullen de volgende projecten worden uitgevoerd :

- Sport en Welzijn
- Vrijwilligersbeleid/jeugd vriendelijke sportvereniging.

Met het project **Sport en Welzijn** worden onder meer de dwarsverbanden tussen de sport en met name onderwijs en welzijn verstevigd. Verder is er binnen het project aandacht voor werkgelegenheid en jeugdparticipatie. Doel van het project is door middel van het tot stand brengen van een regulier aanbod van sportactiviteiten in een aantal wijken een bijdrage te leveren aan de breedtesport in het algemeen en daarmee ook aan de leefbaarheid van de samenleving. Doel van het project de **Jeugd vriendelijke Sportvereniging** is enerzijds de jeugd te interesseren voor kaderfuncties in de sport en anderzijds handvatten te ontwikkelen voor een model 'sportvereniging nieuwe stijl' .

### **Opbouw sportnota**

De opbouw van de nota is als volgt: in het tweede hoofdstuk wordt een overzicht gegeven van de ontwikkelingen en trends in de sportbeoefening in Nederland en Haarlem. Vervolgens zal in het volgende hoofdstuk de stand van zaken met betrekking tot de (fysieke en organisatorische)

sportinfrastructuur van Haarlem worden weergegeven. Tevens zal in dit hoofdstuk onze visie op de accommodatie en sportvereniging van de toekomst aan de orde komen. In het voorlaatste hoofdstuk zullen we de verbindingen die de sport heeft met andere beleidsterreinen de revue laten passeren, waarbij we tevens aangeven welke aspecten van die samenwerking de nadruk zullen krijgen. De nota wordt afgesloten met een overzicht van de actiepunten voor de komende periode.

## **Hoofdstuk II**

---

### **Ontwikkelingen en trends in de sportbeoefening**

#### **II.1 Ontwikkelingen en trends algemeen**

Het aantal mensen dat sport (in enigerlei vorm) neemt nog steeds toe. De intensiteit waarmee men een sport beoefent neemt landelijk echter af. Steeds minder mensen nemen de moeite om *wekelijks* op een vast tijdstip op het sportveld, in de sportzaal of anderszins een sportieve activiteit te beoefenen. De tweeverdienershuishoudens en de toenemende druk om de beschikbare vrije tijd zo efficiënt mogelijk in te delen, maken dat steeds meer mensen overgaan tot het sporten in 'losse' verbanden. Dit blijkt onder meer ook uit het feit dat de deelname binnen traditionele organisatiestructuren, zoals verenigingen, afneemt. De sport staat hierin trouwens niet alleen. Eenzelfde ontwikkeling, waarbij een groter deelnamepercentage gepaard gaat met een ogenschijnlijk vluchtiger, of in ieder geval minder traditionele wijze van beoefening van hobby of activiteit, doet zich ook voor in de wereld van de kunst en cultuur. Er zou kunnen worden gesproken over de 'verzapping' van het vrijetijdsgedrag.

## II.2 Ontwikkelingen en trends in Haarlem

De trend van een toenemende sportdeelname is ook in Haarlem waarneembaar. Anders dan het landelijke beeld te zien geeft, neemt in Haarlem ook het aantal regelmatige sporters toe. Op basis van de beschikbare gegevens kan worden verondersteld dat in Haarlem iedere twee weken tussen de 70.000 en 75.000 Haarlemmers, van jong tot oud, zich op een of andere wijze met sport bezig houden. Dit zegt overigens nog niets over de duur of de intensiteit van de sportbeoefening. Deze gegevens zijn voor Haarlem niet voorhanden.

De sportdeelname is overigens niet overal in Haarlem hetzelfde. Over de periode 1993-2000 was de ontwikkeling van de sportdeelname van Haarlemmers van 15 jaar en ouder in de verschillende stadsdelen als volgt:

	1993	1995	1998	2000
Centrum	46,2	47,8	50,1	47,6
Zuid/West	51,9	51	56,3	48,8
Noord	43,4	42,9	52,6	53,6
Oost	34,2	37,5	44,1	44,2
Schalkwijk	41,4	37,3	40,4	43,7
Haarlem	43,7	44	49,5	48,5

### Bron: Omnibusonderzoek Haarlem 1993-2000

Voor de groep Haarlemmers 'jonger dan 15 jaar' beschikken we nog niet over relevante gegevens met betrekking tot de sportdeelname.

## II.3 Welke sporten ?

Voor de Haarlemse situatie kan sinds 1993 worden beschikt over de gegevens met betrekking tot de sportbeoefening die worden meegenomen in het Omnibusonderzoek.

Uit deze onderzoeksgegevens blijkt dat zich gedurende de periode 1993-2000 waar het betreft de populariteit van de verschillende sporten, een verschuiving heeft voorgedaan: in 2000 is fitness uitgegroeid tot de populairste sport onder de Haarlemse sporters. Tweede en derde sport zijn tennis en loopsport. Het is opvallend dat de populairste sporten vooral de sporten zijn die niet of in geringe mate gebonden zijn aan vaste tijdstippen voor training en competitie.

Flinke dalers over de afgelopen periode zijn honk-en softbal, badminton, gymnastiek en vooral de wielersport. Sporten in opkomst zijn vecht- en verdedigingssport, watersport en skeeleren en skaten. De opkomst van verdediging- en vechtsporten, skeeleren en skaten illustreren een verdere individualisering in de sport en bevestigen de landelijke gemeten trends.

## II.4 Waarom doen mensen niet aan sport ?



In Haarlem is vanaf 1995 ook onderzoek gedaan naar de redenen waarom mensen niet (regelmatig) deelnemen aan sport. Deze redenen blijken over de periode 1995-2000 nauwelijks te verschillen: 'heb er geen tijd voor' blijkt over die periode de meest genoemde reden. Een andere veelgenoemde reden om niet te gaan sporten kan worden geschaard onder de noemer 'lichamelijke problemen'. Uit landelijk onderzoek blijken de kosten over het algemeen nauwelijks een overweging om niet te gaan sporten. Wel wordt dit argument door minder draagkrachtigen vaker genoemd dan overige respondenten.

## **II.5 Organisatieverband**

Sporters kiezen in toenemende mate voor een andere organisatievorm om hun sport te beoefenen. Dat blijkt uit het afnemende percentage sporters dat lid is van een sportvereniging. Landelijk gaat het om een daling van ongeveer 12 % in de afgelopen tien jaar.

De cijfers uit het Omnibusonderzoek laten zien dat ook in Haarlem verhoudingsgewijs minder in verenigingsverband wordt gesport. In Haarlem beoefende nog bijna 40 % van de sporters (van 15 jaar en ouder) in 1993 hun sport bij een vereniging. In 2000 bedraagt dat percentage 36,7 % van de sporters. Voor de leeftijdscategorie 'jonger dan 15 jaar' zijn geen Haarlemse gegevens beschikbaar. Rekening houdend met de landelijke ervaringscijfers voor deze groep, kan gezegd worden dat naar schatting in totaal 33.000 Haarlemmers -van jong tot oud- lid zijn van een sportvereniging.

Tegenover de dalende populariteit van de sportvereniging als organisatievorm waarbinnen de favoriete sport wordt beoefend, staat de stijgende populariteit van de sportschool. De Haarlemse trend is in overeenstemming met de landelijk geconstateerde. Minder mensen gaan in verenigingsverband sporten en meer mensen kiezen voor een vorm waarbij op elk gewenst moment kan worden gesport, bijvoorbeeld de sportschool.

Hoewel er dus relatief meer gesport wordt dan voorheen, kan worden vastgesteld dat dit anders, meer individueel, gebeurt en dat bovendien ook de motieven om te gaan sporten veranderen. De traditionele waarden -verbetering en toetsing van de lichamelijke prestaties- verliezen terrein aan andere waarden, waarbij verondersteld kan worden dat ook het cosmetische en gezondheidsaspect een belangrijke rol spelen. De betekenis van de traditioneel georganiseerde sport wordt, afgezet tegen de sportmarkt als geheel, kleiner als gevolg van een grotere, meer gedifferentieerde en complexere sport- en bewegingsmarkt.

Een andere ontwikkeling is de groei van het aandeel 'oudere' sporters. Dit zal gevolgen hebben voor de samenstelling van de ledenbestanden, maar ook in de te beoefenen sporten. Het betekent dat met name door de verenigingen tijdig zal moeten worden ingespeeld op een te verwachten toename aan sportactiviteiten die door ouderen goed te beoefenen zijn. De vergrijzing zal een toename geven van lifetime-sporten. Het gaat dan om sporten en bewegingsvormen die je ook op oudere leeftijd kan blijven doen. Te denken valt in dit verband aan de traditionele binnensporten als: badminton, verschillende denksporten, gymnastiek, volleybal, zwemmen en buitensporten als wandelen, fietsen, tennis, golf, jeu de boules, roeien en kanoën.

Het zich wijzigende sportpatroon vertaalt zich tevens in een verandering in het gebruik van de (openbare) ruimte. Deze aspecten zullen in hoofdstuk IV met name in de thema's 'Sport en Ruimtelijke Ordening' en 'Sport en Groen/Milieu' nader worden belicht.

## Hoofdstuk III

### **Sportinfrastructuur in Haarlem: heden en toekomst**

Het sportbeleid van de gemeente Haarlem bestaat in grote lijnen uit twee hoofdcomponenten, namelijk het sportaccommodatiebeleid en het sportstimuleringsbeleid.

Hiertoe wordt in hoofdlijnen een fysieke en organisatorische infrastructuur onderhouden.

#### **III. 1 Fysieke infrastructuur**

De gemeente Haarlem beschikt over een gevarieerd accommodatiebestand. (bijlage A)

Voor wat betreft deze fysieke poot van de sportinfrastructuur kan onze ambitie worden omschreven als het zorgen voor functioneel *a. bruikbare, aan eigentijdse eisen voldoende, b. sociaal en verkeersveilig bereikbare en c. betaalbare sportaccommodaties.*

Ad a. Wij hechten er belang aan dat de sportbeoefening plaatsvindt in of op een accommodatie die daarvoor zo optimaal mogelijk is uitgerust en voldoet aan geldende sporttechnische normen. Dit betekent dat de aandacht blijft gericht op de totstandkoming en instandhouding van een kwalitatief verantwoord accommodatiebestand. Een inventarisatie van de gemeentelijke sportaccommodaties -voor een groot deel gesticht in de vijftiger en zestiger jaren - heeft geleid tot de vaststelling dat een inhaalslag voor wat betreft de aanpassing aan de eigentijdse behoeftes noodzakelijk is.

Ad b. Veel grote sportaccommodaties zijn gelegen aan de rand van de stad. De bereikbaarheid van deze accommodaties -ook met openbaar vervoer- zal daarom de komende periode onderwerp van onderzoek zijn.

In het verlengde hiervan zal in het kader van ons streven naar 'een duurzaam goed woonklimaat', de focus worden gericht op een optimaal voorzieningenniveau in de nabije woonomgeving. Het verdient naar onze mening daarom de voorkeur om waar mogelijk het voorzieningenniveau zoveel mogelijk te situeren in en om de wijken en buurten. Het is daarom ook belangrijk reeds in wijken gevestigde accommodaties (onder meer Geel Wit, DSK, EDO, Alliance, Oosterkwartier) te behouden en waar nodig te versterken. In het volgende hoofdstuk zal onder het thema 'Sport en Ruimtelijke Ordening' dit onderwerp uitgebreider aan de orde komen.

Ad c. Sport moet voor iedereen ook in financiële zin toegankelijk zijn. Voorzover sprake is van financiële drempels voor sportdeelname zal dit onze aandacht blijven houden. Bij de verhuur van gemeentelijke sportaccommodaties ten behoeve van de georganiseerde sport blijft het uit 1993 daterende geharmoniseerde tarievenstelsel uitgangspunt. Dit betekent dat geen kostendekkend tarief in rekening wordt gebracht. Het dekkingspercentage bedraagt circa 40 %. Voor de nog niet geharmoniseerde accommodaties zullen ten aanzien van de tarieven nieuwe voorstellen worden gedaan.

### **III.1a Toekomstige ontwikkelingen gemeentelijke sportaccommodaties**

#### **Buitensportaccommodaties**

De aandacht voor kwaliteit binnen het gemeentelijk sportaccommodatiebestand betekent ook dat aansluiting moet worden gezocht bij nieuwe inzichten en ontwikkelingen.

Voor de buitensportaccommodaties zien wij in de toekomst mogelijkheden voor intensiever gebruik door de aanleg van moderne (kunst)grassportvelden, welke voor de sport een belangrijke kwaliteitsimpuls betekenen. Voor de hockeysport en korfbal is dat inmiddels in veel gevallen al een feit. Voor het voetbal behoort spelen op kunstgras binnen enkele jaren ook tot de mogelijkheden. De kwalitatieve impuls en de systematische renovatie van de toplagen zullen leiden tot een efficiënter gebruik van de sportaccommodaties.

Bij de ontwikkeling en renovatie van bestaande sportaccommodaties willen wij tevens extra aandacht schenken aan de architectonische vormgeving. Door sport en architectuur te koppelen tot een uitdaging zijn wij van mening een handreiking te bieden in het vergroten van een aangenaam verblijfsklimaat op de sportaccommodaties.

#### **Binnensportaccommodaties**

De inhaalslag bij de binnenaccommodaties zal zowel gericht worden op de sporthallen als op de gymnastieklokalen.

Bij de gymnastieklokalen hebben veranderde didactische inzichten in het bewegingsonderwijs geleid tot vormen van bewegingsonderwijs die sterk afwijken van de traditionele klassikale gymnastiekles. In het nieuwe bewegingsonderwijs wordt de voorkeur gegeven aan een meer groepsgewijze aanpak, waaraan ieder volgens zijn of haar eigen tempo deelneemt. Dit heeft tevens gevolgen voor de gewenste grootte en inrichting van de lokalen die veelal decennia geleden zijn gesticht.

In feite waren deze aanvankelijk slechts bestemd voor 'de lichamelijke opvoeding'. Later zijn de gymlokalen meer en meer opengesteld voor het medegebruik door sportverenigingen.

Een aanpassing cq. modernisering van de lokalen zal in het kader van de sportstimulering tevens betere voorwaarden creëren voor een nauwere samenwerking tussen scholen en sportverenigingen. Het bewegingslokaal van de toekomst is een sportlokaal, waarin ook de zaalsporten in acceptabele vorm kunnen worden beoefend.

De vraag naar extra zwembad, met name ten behoeve van instructie en therapie, behoeft de aandacht. De behoefte aan een denksportcentrum in Haarlem zal worden onderzocht.

### **III.1b Het sportcomplex van de toekomst**

Enkele maatschappelijke ontwikkelingen leiden tot de behoefte en het ontstaan van verschillende type voorzieningen op stadsdeel- en buurtgericht niveau.

Enkele sportcomplexen zullen uitgroeien tot multifunctionele sportvoorzieningen, sociaal- en verkeersveilig bereikbaar, die zich kenmerken door een breed en divers aanbod van activiteiten en projecten. Tevens zal op deze complexen de mogelijkheid worden geboden voor uitgebreide dagopvang voor kinderen (van 3 tot 16 jaar). Op deze complexen kunnen in samenwerking met andere aanbieders dagarrangementen worden aangeboden. Het sportcomplex van de toekomst zal meer bieden dan sport alleen. Het gaat daarbij om een menging van verschillende functies waarbij de beschikbare ruimte zo optimaal mogelijk wordt benut

#### **Actiepunten fysieke infrastructuur:**

- \*Aanpassing van de sportaccommodaties aan eigentijdse behoeftes;
- \*Behoud en versterking van in de wijken gelegen sportaccommodaties;
- \*Betere afstemming vraag en aanbod zwembadwater;
- \*Onderzoek naar de behoefte aan een denksportcentrum in Haarlem.

### **III.2 Organisatorische infrastructuur**

Binnen de organisatorische sportinfrastructuur kan op hoofdlijnen enerzijds een onderscheid worden gemaakt tussen de verschillende stichtingen die in Haarlem een rol spelen en anderzijds het verenigingsleven.

Voor de uitvoering van de sportstimuleringsstaken is in 1996 door de gemeente **de Stichting Sportsupport Kennemerland** opgericht. De doelstelling van de stichting is geformuleerd in de oprichtingsstatuten:

"De stichting stelt zich ten doel werkzaamheden te verrichten en diensten te verlenen in de meest brede zin ten behoeve van de sport en de sporters ter ontwikkeling en ondersteuning van de sport in Zuid en Midden Kennemerland en omstreken."

Met deze stichting worden door de gemeente Haarlem jaarlijks afspraken gemaakt over te leveren prestaties in het kader van de sportstimulering.

De prestaties (produkten en diensten) van Sportsupport zijn onderverdeeld in vier thema's:

- A. stimulering sportdeelname
- B. maatschappelijke functie van sport
- C. serviceverlening en ondersteuning georganiseerde sport
- D. evenementen en versterking relatie topsport-breedtesport.

De **Stichting Sportsupport Kennemerland** speelt een belangrijke rol bij de uitvoering van verschillende projecten als de Jeugdvriendelijke Sportvereniging (samen met Sportservice Noord-Holland), Sport en Welzijn en grote activiteiten als de jaarlijkse Sport IN, de tweejaarlijkse Olympische Dag, de Haarlem Skate Night, het aanbod voor het aangepast sporten in de regio, de verenigingsondersteuning en de informatievoorziening richting georganiseerde sport. Verder vervult de stichting voor de gemeente ook een belangrijke 'antennenrol'.

Haarlem kent nog een aantal andere stichtingen die direct of indirect een rol spelen in het overzicht van de organisatorische sportinfrastructuur.

Zo is bijvoorbeeld voor de ondersteuning van initiatieven op het gebied van topsportevenementen in Haarlem de **Stichting Sportinitiatieven Haarlem** actief. Bij evenementen als de Honkbalweek en de in de toekomst te ontwikkelen evenementen, speelt deze stichting een sleutelrol. **De Stichting Sportaccommodaties Haarlem** beheert en exploiteert de (gemeentelijke) zwembaden in Haarlem. **De Stichting Kennemer Cios Complex** doet hetzelfde met het Kennemer sportcenter (een gemeentelijke sporthal). Eén van de best bezochte sportaccommodaties in Haarlem is de kunstijsbaan. Deze voorziening is eigendom van de **Stichting Kunstijsbaan Kennemerland**, die tevens zorg draagt voor het beheer en de exploitatie.

Verder kan ook een opleidingsinstituut als het binnen de gemeentegrenzen gevestigde **CIOS**, onderdeel van het NOVA-college, worden beschouwd als een aanvulling op de Haarlemse sportinfrastructuur.

### **III.2a De vereniging van de toekomst**

Hoewel een groot deel van de sportbeoefening inmiddels plaatsvindt buiten de reguliere organisatiekaders van de traditionele sportverenigingen, hechten wij veel belang aan een goed functionerend verenigingsleven.

Haarlem telt circa 200 verenigingen die tesamen het hart en het cement vormen van de Haarlemse organisatorische sportinfrastructuur. De vereniging is immers voor velen nog steeds een 'tweede huis' en biedt naast ontspanning ook een belangrijk socialiserend kader.

De verenigingen hebben zo niet alleen een belangrijke sportieve maar ook maatschappelijke waarde. Het is ons streven deze maatschappelijke waarde van de sportverenigingen optimaal te benutten.

Tal van factoren zijn echter van invloed op het functioneren en het voortbestaan van de sportverenigingen. De vrijetijdsindustrie is permanent in beweging en de concurrentie voor de traditionele wijze van sportbeoefening binnen verenigingen is zwaar. Eén van de andere daarmee samenhangende bedreigende factoren voor het verenigingsleven wordt gevormd door de individualisering en het als gevolg daarvan losser worden van organisatieverbanden. Verder kan worden geconstateerd dat met name onder de tieners sprake is van een grote uitval als gevolg van 'club(s)hopping'.

Tegenover deze bedreigingen staan echter ook kansen: Door jongeren meer te betrekken bij de organisatie en uitvoering van allerlei (neven) activiteiten binnen de vereniging kan de aandacht van de jeugd worden vastgehouden. Verder zal een juiste samenwerkings- en aanpassingsstrategie de neergaande trend waarmee veel sportverenigingen te maken hebben, het noodzakelijke handvat bieden voor het voortbestaan.

Dit zal zich onder meer kunnen vertalen in een verdere versterking van de nu ontstane samenwerkingsverbanden tussen sport, onderwijs en welzijn, de zogenaamde 'sportieve driehoek'. De win-winsituaties die in de toekomst uit de verschillende samenwerkingsrelaties ontstaan, zullen uiteindelijk ook aan de sport als geheel ten goede komen.

In onze visie hebben de verenigingen een functie bij het scheppen van een kader voor sociale participatie en activering. Hoewel het plezier in de sport op zich voorop blijft staan, kan impliciet de vereniging ook fungeren als proeftuin of leerschool voor maatschappelijk relevante nuttige vaardigheden en waarden. In het kader van de door ons beoogde versterking van de samenwerking met onderwijs en welzijnsorganisaties gaat de rol die de verenigingen in de toekomst spelen nog verder: de focus wordt in Haarlem gericht op de ontwikkeling van de 'sportvereniging nieuwe stijl'. Deze 'nieuwe stijl' manifesteert zich door een actieve betrokkenheid van de vereniging bij het sociale leven in wijk en buurt en een stevig gewortelde samenwerking met onderwijs- en welzijnsorganisaties.

Dit zal ook gevolgen hebben voor het gebruik van de clubhuis – en sportaccommodatie: deze krijgen een ruimere bestemming. Niet alleen een verzamelplaats voor, tijdens en na de training of competitie, maar ook een plek waar overdag (oa. bewegings-) activiteiten plaatsvinden voor ouderen en 's middags plek is voor huiswerkbegeleiding en naschoolse opvang.

Als onderdeel van het project de **Jeugd vriendelijke sportvereniging** zal onder een aantal Haarlemse verenigingen een pilot worden gestart waarbij de bredere maatschappelijke inbedding centraal staat. Verschillende varianten zullen daarbij worden onderzocht. Te denken valt hierbij aan een multifunctioneel gebruik van de sportaccommodatie (ook overdag), een intensivering van de samenwerking met onderwijs op het gebied van de sportkennismakingstrajecten, huiswerkbegeleiding en kinderopvang in cq. op de accommodaties, het bieden van dagarrangementen ed. In dat project neemt ook de kadervorming onder jongeren een belangrijke plaats in.

### **III.3 Vergroting organisatorisch vermogen verenigingen**

De nadruk op de maatschappelijke rol van de sportverenigingen betekent dat van het verenigingskader meer gevraagd zal worden. De sportvereniging van de toekomst omvat immers meer dan een organisatie die zorg draagt voor een correct trainings- en competitieverloop.

De wens verenigingen breder in te zetten dient daarom te worden vertaald in een uitgebreidere ondersteuningsmogelijkheid voor de sportverenigingen, zowel in organisatorische als financiële zin.

Gezien de vraag die aan de sportverenigingen wordt gesteld, zal een zekere mate van professionalisering onontkoombaar zijn. Waar mogelijk zal het behalen van schaalvoordelen worden ondersteund en aangemoedigd.

Wij verwachten dat de verbreding van de maatschappelijke functie van de sportvereniging en het daarmee gepaard gaande multifunctionelere gebruik van de sportaccommodatie ook een positieve invloed zullen hebben op de wijk of het stadsdeel waarin de accommodatie is gelegen. Daarmee wordt op de langere termijn een bijdrage geleverd aan de versterking van de wijken als aantrekkelijke en leefbare ontmoetingsplekken en van participatiemogelijkheden voor alle Haarlemmers.

Om de maatschappelijke rol naar behoren te kunnen spelen zal de 'sportvereniging nieuwe stijl' geoutilleerd dienen te worden. Zo zal de maatschappelijke waarde van de sport meer tot zijn recht kunnen komen als bepaalde taken binnen de vereniging (management) geprofessionaliseerd worden. Daarnaast zal ook de verenigingsondersteuning een permanente rol krijgen. Door de verenigingen wordt de vaak ingewikkelde landelijke wet-en regelgeving op verschillende terreinen als een probleem ervaren. Voorlichting en ondersteuning in dit kader zal worden bevorderd. Met name de Stichting Sportsupport Kennemerland zal hierin een belangrijke taak dienen te vervullen. Mogelijk zullen ook het Rijk en de sportbonden hierin een faciliterende rol gaan vervullen.

Onze nadruk op het maatschappelijk rendement van verenigingen noopt tot keuzes. Wij achten de ontwikkeling van een gedifferentieerd sportbeleid in de toekomst daarom onontkoombaar. Dit betekent dat sportverenigingen die zich ten behoeve van de bredere gemeentelijke doelstellingen wensen in te zetten, voorzover mogelijk extra zullen worden gefaciliteerd. Naar de mogelijkheden van een dergelijk beleid zal een onderzoek worden gedaan. De waardering van dit beleid zal mogelijk in de directe en indirecte subsidiëring tot uitdrukking worden gebracht.

#### **Actiepunten organisatorische infrastructuur:**

- \*Focus op ontwikkeling 'sportvereniging nieuwe stijl' en het ondersteunen van zogenaamde 'pilots';
- \*Permanente ondersteuningsmogelijkheid sportverenigingen via Sportsupport Kennemerland;
- \*Stimuleren samenwerkingsrelaties;
- \*Onderzoek naar mogelijkheden en stimulators van gedifferentieerd sportbeleid.

## **Hoofdstuk IV**

### **Sport als meerwaarde**

In de inleiding van deze sportnota hebben we aangegeven een integrale visie op de sport te willen ontwikkelen. Sport dient daarbij niet als een geïsoleerd beleidsterrein, maar meer als een onderdeel van het totale gemeentelijke beleid gezien te worden.

In dit hoofdstuk gaan we na welke verbindingen er zijn met andere beleidsterreinen en op welke wijze de meerwaarde van de sport met betrekking tot deze beleidsterreinen zou kunnen worden benut. Daarbij moet er rekening mee worden gehouden dat het hier geen van elkaar geïsoleerde thema's betreft. Zo kunnen bijvoorbeeld de thema's Sport en Welzijn en Sport en Onderwijs niet los van elkaar worden beschouwd en kunnen deze ook weer bijdragen aan bijvoorbeeld een vermindering van de automobiliteit (door de mogelijkheden voor het sporten in de wijken zelf te vergroten) en daarmee het thema Sport en Milieu, maar ook aan Sport en Gezondheid. Sport en Ruimtelijke Ordening is voor veel andere thema's een overkoepelend onderwerp.

#### **IV.1 Sport en Welzijn**

De sport- en welzijns wereld verschillen nog veel van elkaar maar kunnen in de praktijk veel aan elkaar hebben. Bij de relatie sport en welzijn gaat het in eerste instantie om de inzet van sport als middel bij het bereiken van bredere doelstellingen, zoals participatie, een versterking van de sociale cohesie en het bevorderen van integratie. Doelstellingen waarvoor een vereniging niet is opgericht, maar waar wel impliciet steeds een bijdrage aan wordt geleverd.

Sport is een voor iedere doelgroep toegankelijke activiteit. Het is leuk, laagdrempelig en relatief goedkoop en daarmee een uitstekend middel om een bijdrage te leveren aan de realisering van ons in de Toekomstvisie benoemde speerpunt 'een duurzaam goed woonklimaat'.

De relatie sport en welzijn zal daarom de komende periode verder worden versterkt. Conform het welzijnsbeleid zal daarbij de focus worden gericht op de doelgroepen jongeren, ouderen en allochtonen. Voor wat betreft de jongeren is daarbij reeds een aanvang gemaakt met de uitvoering van de projecten Sport en Welzijn en de Jeugd vriendelijke Sportvereniging.

Het is onze ambitie om voor jongeren de sport in de wijken een plaats te geven in wat moet worden een brede 'sportketen'. Deze 'sportketen' bestaat uit drie belangrijke schakels waarin scholen, welzijnswerk en verenigingen ieder hun eigen, maar wel op elkaar afgestemde, rol spelen. Naast de sportkennismakingsactiviteiten op de scholen vervult daarbij een structureel laagdrempelig aanbod op wijkniveau een belangrijke rol. Beide elementen kunnen worden gezien als een voorportaal voor het sporten in verenigingsverband. Dit laatste staat echter binnen dit thema niet centraal. Belangrijker is in dit verband de jeugd een alternatieve vrijetijdsbesteding in de nabije omgeving te bieden, waarbij spelenderwijs het contact met verschillende sportvormen tot stand komt. Het in het kader van het project Sport en Welzijn vorm te geven sportbuurtwerk speelt naast het reguliere verenigingsaanbod binnen deze 'sportketen' een belangrijke rol.

Samenwerkingsverbanden tussen sportverenigingen en welzijnswerk zullen worden gestimuleerd. Daarbij kan een efficiënter gebruik van de sportaccommodaties tot stand komen.

Bij het sporten in de wijk zal tevens aandacht zijn voor de samenwerking van sportverenigingen met speeltuinverenigingen (bijvoorbeeld door kennismakingstrajecten bij sportverenigingen onder de aandacht te brengen) en wijkraden (buurt/wijkspordagen om het buurt/wijkgevoel te bevorderen).

De mogelijkheden voor de instelling van 'sport- en spelstraten' worden onderzocht. Daarbij kan worden gedacht aan het wekelijks of maandelijks autovrij maken van één straat per wijk ten behoeve van de spelende en sportende jeugd.

Sport kan bij de integratie van immigranten een belangrijke rol spelen. Allochtone groepen maken nog steeds minder gebruik van de aanwezige sportinfrastructuur (verenigingen, accommodaties) dan de autochtone inwoners. Een mogelijke verklaring daarvoor is de afstand tussen de unieke Nederlandse verenigingscultuur en de allochtone bevolkingsgroepen. Het is onze ambitie om ook in (maar ook met) de sport een brug te slaan tussen verschillende culturen.

Het bevorderen van allochtoon kader binnen de verenigingen heeft daarom de komende periode de aandacht. Zowel voor de Stedelijke Adviesraad Multiculturele Stad, als het Haarlems Migrantenplatform en de Stichting Sportsupport Kennemerland zien wij hierbij een rol weggelegd.

Voor een ieder die dat wenst, dient de sport toegankelijk te zijn. Het aangepast sporten maakt in dit verband integraal onderdeel uit van het sportbeleid en wordt door de Stichting Sportsupport Kennemerland vormgegeven in regionaal verband. De regio Kennemerland beschikt momenteel over een groot en divers sportaanbod voor mensen met een beperking.

#### **Actiepunten:**

- \*Sport in de wijk wordt blijvend gestimuleerd. De voorwaarden daartoe worden gecreëerd;
- \*De 'sportketen' (sportieve driehoek onderwijs, welzijn, sport) wordt verder vorm gegeven. Bij de regio daarvan speelt de Stichting Sportsupport Kennemerland een centrale rol;
- \*Er zullen mogelijkheden worden gecreëerd voor 'sport- en spelstraten';
- \*Er komt een pilotproject voor de bevordering van allochtoon kader binnen sportverenigingen;
- \*De aanbevelingen van het project de Jeugdriendelijke Sportvereniging zullen de leidraad vormen voor het bevorderen van jeugdig kader binnen sportverenigingen.

#### **IV.2 Sport en Onderwijs**

Met het project 'Sport en Onderwijs' is de afgelopen jaren het fundament gelegd voor een verdere samenwerking tussen beide vakgebieden. De tijdens dat project geïntroduceerde jeugdsportpas heeft de mogelijkheden gecreëerd om kinderen van het basisonderwijs op een relatief goedkope wijze kennis te laten maken met verschillende takken van sport.

Bij de sport- en bewegingsstimulering is de rol van het onderwijs tot dusverre beperkt gebleven tot het vak lichamelijke opvoeding. Sport en lichamelijke opvoeding groeien echter meer naar elkaar toe. Voor de toekomst voorzien wij daarom een bredere rol voor de scholen. In de 'sportketen' die wij voor staan, vormt met name het basisonderwijs een onmisbare schakel. Naast de reguliere lessen lichamelijke opvoeding worden er voor basisscholen die dat willen, mogelijkheden gecreëerd voor een naschools sportaanbod.

School, (sport)buurtwerk en verenigingen vormen in dit kader een integrale sportieve driehoek.

Daarom hechten wij veel belang aan het verder vormgeven van de samenwerking tussen school en sport- en buurtorganisaties. Met name binnen de brede scholen bestaat de mogelijkheid deze relatie op een adequate wijze vorm te geven.

De kansen voor een nauwere samenwerking tussen in de wijken gevestigde sportverenigingen en de basisscholen dienen te worden benut. Daarbij spelen de vakleerkrachten lichamelijke opvoeding op de basisscholen een belangrijke rol.

Voor een wederzijdse kruisbestuiving is behalve een goede wederzijdse toegankelijkheid ook een centraal coördinatiepunt noodzakelijk. Tevens ligt hier de link met het vorige thema.

Bij de coördinatie van de verschillende aanbieders (sportverenigingen, welzijnswerk) en de afstemming op de vraag vanuit de scholen verwachten wij van de Stichting Sportsupport Kennemerland een actieve rol als 'activiteitenmakelaar'. Voor een additioneel aanbod op de scholen van het basisonderwijs zal ook



bezien worden welke mogelijkheden via het CIOS gecreëerd kunnen worden. De gemeente speelt bij het buitenschoolse aanbod voor zover mogelijk een faciliterende rol.

#### **Actiepunten:**

- \*Enthousiasmeren scholen en overige partners voor deelname aan de 'sportketen';
- \*Voor sportverenigingen de mogelijkheden om sportkennismakingslessen op de scholen aan te bieden, als aanvulling op de reguliere gymnastiekuren;
- \*Afstemming vraag en aanbod sportactiviteiten op basisscholen via centraal coördinatiepunt (SSK).

### **IV.3 Sport en Gezondheid**

De combinatie sport en gezondheid is een voor de hand liggende.

Beweging is een van de belangrijkste factoren voor een gezonde leefstijl. In het volksgezondheidsbeleid van de overheid wordt voldoende beweging als één van de onmisbare elementen van een gezonde leefstijl gezien.

Een meerderheid van de bevolking in Nederland komt niet toe aan voldoende bewegen: slechts 40 % voldoet aan de *Nederlandse Norm Gezond Bewegen*, welke voor volwassenen is vastgesteld op minimaal een half uur matig intensief bewegen per dag op tenminste vijf dagen van de week. Voor jongeren wordt uitgegaan van een beweegnorm van één uur per dag.<sup>1</sup>

Via het stimuleren van verantwoorde sportbeoefening kan een gezonde levensstijl worden bevorderd en bewegingsarmoede worden tegengegaan. Sport is een relatief goedkoop middel om ziekten te helpen voorkomen.

De kennismaking met sport op jonge leeftijd levert een fundament voor persoonlijke ontwikkeling en kan op die wijze in belangrijke mate bijdragen aan de voorkoming van psychosociale en lichamelijke problemen.

Uit onderzoek blijkt dat er een significante relatie bestaat tussen sporten in de vrije tijd en een verhoogd welbevinden en een verlaagd objectief geregistreerd ziekteverzuim van werknemers. Gebleken is dat werknemers die in hun vrije tijd aan sport doen significant vaker een goede gezondheid rapporteren dan degenen die in hun vrije tijd niet aan sport doen. Tevens zijn onder de sportende werknemers significant minder stress-symptomen gevonden dan onder de niet-sporters en is gebleken dat sporters minder verzuimen dan niet-sporters, ook als daarbij het verzuim ten gevolge van sportblessures wordt inbegrepen.

Het voorkomen van sportblessures heeft continue de aandacht. Voor de georganiseerde sporters geldt dat de bonden en sportverenigingen een actieve rol spelen bij de voorlichting over en preventie van blessures. Voor de grote groep ongeorganiseerde sporters verdient dit aspect de komende periode echter extra aandacht.

Daarnaast achten wij het van belang dat voor wat betreft doping en voedingssupplementen een actief voorlichtings- en preventiebeleid wordt gevoerd.

#### **Actiepunten:**

- \*Bewegingsstimulering in het algemeen;
- \*Blessurepreventie en voorlichting richting ongeorganiseerde sport;
- \*Voorlichting dopingpreventie en gebruik voeding(ssupplementen).

### **IV.4 (Top)sport en Economie**

---

<sup>1</sup> Ministerie van VWS, *Gezond bewegen en veilig sporten, mogelijkheden voor gemeenten en hun GGD'en*, Den Haag, januari 2000, p. 13 en Ministerie van VWS, *Sport, bewegen en gezondheid, naar een actief kabinetsbeleid ter vergroting van de gezondheid door en bij sport en beweging*, Den Haag 2001, p. 16.

Eén van de keuzes die door het gemeentebestuur is gemaakt in de Toekomstvisie 2000-2010 betreft het versterken van de toeristische en culturele wervingskracht van Haarlem.

Wij menen dat de sport in het algemeen en de topsport in het bijzonder, daar een rol bij kan spelen. Het benutten van de city-marketing component van de topsport staat bij de relatie sport en economie voorop.

Met de vaststelling van de notitie Topsportbeleid 2001 en verder (september 2001) hebben wij het startschot gegeven voor een mogelijke vernieuwing en optimalisering van het topsportklimaat in Haarlem. Een nieuwe organisatie voor de topsport (vernieuwde Stichting Sportinitiatieven Haarlem-SSIH) zal zich bezighouden met de vraag hoe hier concreet invulling aan te geven. De vernieuwde organisatie zal zich met name bezighouden met topsportevenementen, de talentontwikkeling en de topsport in zijn algemeenheid.

Gestreefd wordt naar 'het binnenhalen' van twee topsportevenementen per jaar en het ontwikkelen van een nieuw sportevenement binnen vier jaar. Fondsenwerving en inzet van (boven)lokaal bedrijfsleven is daarbij een voorwaarde. Het is daarbij tevens de ambitie te streven naar een constellatie waarbij topsport-en breedtesportevenementen elkaar kunnen versterken. Zo kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het initiëren van schoolsporttoernooien voorafgaand aan een topsportevenement. Wij verwachten dat door op deze wijze gebruik te maken van de spin-off van topsportevenementen, een impuls kan uitgaan richting breedtesport.

De evenementen zullen niet alleen een sportieve waarde hebben, maar ook een belangrijke bijdrage leveren aan de versterking van de toeristische en recreatieve wervingskracht van de stad Haarlem. In de periferie van de huidige of nog te ontwikkelen (grotere) sportevenementen liggen ook kansen voor andere combinaties. Te denken valt hierbij aan niet voor de hand liggende combinaties en ook culturele evenementen met sport als inspirerend en leidend thema.

Mogelijkheden hiertoe liggen op het gebied van beeldende kunstexposities (sport in musea, maar anderzijds ook kunst in of op sportaccommodaties) podiumkunsten als cabaret en toneel (voorstellingen), muziek (uitvoeringen), literatuur (publicaties) etc.

Verder kan worden gedacht aan het combineren van kunstfestivals met sportelementen.

De voortgang van het in gang gezette topsportbeleid zal van jaar tot jaar worden geëvalueerd.

#### **Actiepunten:**

-Bevorderen topsportklimaat op basis van nota Topsportbeleid 2001 e.v., gekoppeld aan een jaarlijkse evaluatie. Over 5 jaar zou het topsportklimaat in Haarlem uit 3 elementen moeten bestaan:

1. topsportbeleid: stimulering van een aantal (speerpunt)sporten waarbij verenigingen/organisaties geprikkeld worden met voorstellen te komen;
2. talentontwikkeling;
3. topsportevenementen: twee topsportevenementen per jaar en het ontwikkelen van een nieuw sportevenement binnen vier jaar, waarbij ook een eventuele koppeling met culturele en andere manifestaties wordt gezien.

## **IV.5 Sport en Ruimtelijke Ordening**

### **IV.5a Algemeen**

In het inleidende hoofdstuk hebben we geconstateerd dat als gevolg van het gewijzigde vrijetijdsgedrag van de gemiddelde Nederlander het onderscheid tussen sport en recreatie vervaagt.

De groene ruimte wordt steeds vaker gebruikt door sportende recreanten en sport wordt niet langer alleen op specifieke sportcomplexen beoefend.

De verwachting is dat het aantal individuele sporters en recreanten verder zal toenemen omdat sporten zoals skeeleren, skaten, fietsen, wandelen, hardlopen, alsmede het sporten op/in het water en sporten 'op leeftijd' populair zijn.

Ook zonder deze gegevens is het duidelijk dat de ruimtebehoefte zal groeien omdat het aantal inwoners in de regio groeit en het aantal (actieve) ouderen toeneemt. Doordat het gebruik in omvang en diversiteit toeneemt is tussen de verschillende sportieve ruimtegebruikers onderling een zekere concurrentie en 'strijd' om de ruimte nu al waarneembaar.

Veel steden kampen met een ruimteprobleem. Ook voor Haarlem geldt dat op wijkniveau sportvoorzieningen plaats (hebben) moeten maken voor de ontwikkeling van maatschappelijk gewenste andere functies. Te denken valt hierbij aan het DSC'74-terrein, het 'oude' voetbalcomplex van Schoten en in de nabije toekomst het Badmintonpad. Ook de locaties van overdekte accommodaties (sporthallen en gymlokalen) staan onder druk.

Voor de jeugd van de eenentwintigste eeuw is er vaak te weinig ruimte over gebleven in de directe woonomgeving om veilig (op straat) te kunnen spelen. Daarmee verliest de wijk haar functie als speel- en oefenplaats voor de (motorische) ontwikkeling van de jeugd.

Tevens is in de afgelopen 20 jaar de tijd die kinderen buiten spelen gehalveerd.

De sociaal-maatschappelijke consequenties van deze ontwikkelingen zijn nog niet in beeld gebracht (bepalend voor de kwaliteit voor woon-, leef- en werkklimaat) maar het is niet onwaarschijnlijk dat het negatieve gevolgen heeft voor het op natuurlijke wijze ontwikkelen van motoriek en sociaal gedrag van jongeren.

Gezien de bijdrage die sport (-verenigingen en -voorzieningen) levert aan een van onze doelstellingen, te weten het realiseren van 'een duurzaam goed woonklimaat', is een optimale spreiding van de sportvoorzieningen wenselijk. In buurten en wijken waar het voorzieningenniveau laag is, zal moeten worden gestreefd naar een optimalisering van dat niveau. Een integraal onderzoek kan aantonen welk niveau en soort van voorzieningen voor de wijk nodig en gewenst is.

Voor wat betreft de toekomstige ontwikkelingen is het de verwachting dat de behoefte aan traditionele sportvoorzieningen, puur gericht op en bestemd voor de sportbeoefening (gymlokalen, sporthallen en sportvelden) zal afnemen.

Dit betekent niet dat -gelet op eerder genoemde ontwikkelingen- het ruimtebeslag voor de sport zal afnemen, integendeel. Het aantal sportactiviteiten in de recreatieve sfeer, waarbij vooral gebruik wordt gemaakt van de openbare ruimten (pleintjes, straat, fietspaden), groen (belangrijk als recreatieplek maar ook als aantrekkelijke woonomgeving) en de behoefte aan zogenaamde brede (multifunctionele) sportaccommodaties zal meer de plaats van de traditionele sportvoorzieningen innemen.

Door de toename van gebruik van sporters en recreanten van de schaarse ruimte is het noodzakelijk om het gebruik van de huidige sportaccommodaties, met name die voor de buitensport, kritisch te bezien. Functies dienen, waar en voorzover mogelijk gecombineerd te worden. Sportverenigingen kunnen hierbij een actieve rol vervullen door bijvoorbeeld buiten de vaste training- en competitietijden de sportcomplexen open te stellen voor de recreatiesport en naschoolse opvang.

Het gaat hierbij om een verantwoorde functiemenging die een positieve bijdrage levert aan het woon- leef en werkklimaat. Samenwerking met onderwijs- en welzijnsinstellingen zal worden gestimuleerd. Door te voorzien in een sociale infrastructuur met voldoende ruimtelijke mogelijkheden voor de burger voor opvang, ontmoeting, ontplooiing en ontspanning wordt de sociale samenhang bevorderd en een wezenlijke bijdrage geleverd aan een duurzaam goed woonklimaat. Ook hierbij wordt aangesloten bij het met de 5<sup>e</sup> nota Ruimtelijke Ordening door het Rijk ingezette beleid.

#### **IV. 5b Ruimteclaim**

Bij de vorming van een ruimtelijke visie voor de komende jaren is het van belang dat de behoefte aan ruimte voor sport en recreatie het benodigde gewicht krijgt door het nader te kwantificeren. Naast de ruimteclaims voor wonen, werken, water, is een heldere, harde ruimteclaim voor sport en recreatie (in combinatie met groen en water) noodzakelijk. Daarmee krijgt deze functie de beleidsmatige inpassing

die het verdient, wordt recht gedaan aan de maatschappelijke waarde die wij aan de sport en recreatie willen toekennen en kan gezocht worden naar de investeringen die nodig zijn om deze ruimte adequaat in te richten.

Ruimte voor sport en recreatie is ook vanuit economisch opzicht belangrijk. De consumptieve dimensie van sport en recreatie is uitgegroeid tot een belangrijke afzetmarkt voor de evenementenindustrie, de horeca, de sportartikelen, onderhouds- en toeleveringsbedrijven. Sport en recreatie zijn tot een volwassen consumptieartikel geworden die zijn bijdrage levert aan de economische welvaart. Het economisch belang is een andere reden om te faciliteren in het creëren van goede kwalitatieve gebruikruimte voor de sporter en de recreant.

Er zijn diverse manieren om de kwantitatieve behoefte aan ruimte voor sport en recreatie te berekenen. Het spreekt voor zich dat de ruimteclaim gelijk met de verstedelijking toeneemt. De ruimteclaim zou daarom reeds bij het bepalen van de bouwlocatie meegenomen moeten worden. Aansluiting kan gezocht worden bij de richtlijnen die het Ministerie van VWS bij de inrichting van de ruimte hanteert, te weten 1 ha. bewegingsruimte (sport, spel en recreatie) per 5 ha. woningen. Daarbij wordt tevens aangesloten bij het met de 5<sup>e</sup> nota Ruimtelijke Ordening door het Rijk ingezette beleid.

### **Actiepunten Sport en Ruimtelijke Ordening:**

- \* Peiling ruimtebehoefte sport en recreatie (soort en omvang) per wijk/buurt;
- \* Normering ruimtebeslag vertalen in operationeel beleid;
- \* Vergroten of toegankelijker (aantrekkelijker) maken sportaccommodaties;
- \* Verbetering veilig en optimaal gebruik van sportaccommodaties;
- \* Stimulering functiemenging op de sportcomplexen.

### **IV.6 Sport en Groen/Milieu**

Zowel groen als sport bevorderen een gezonde leefstijl en nodigen uit tot ontmoetingen. Groen en sport zijn in dit licht allebei aspecten van een leefbare samenleving. Groene ruimte is niet alleen onmisbaar voor de leefbaarheid van de stad, maar ook voor de sporters bij het ontplooiën van hun activiteiten. Sportief gebruik van stadsgroen kan daarnaast voorkomen dat groene plekken verworden tot 'enge' plekken.

Hoe kan de relatie sport en groen op een zodanige wijze vorm worden gegeven dat voor beide een win/win-situatie kan worden bereikt ?

In het Ontwikkelingsprogramma is één van onze doelstellingen "het creëren van openbare ruimte die uitnodigt tot ontmoeting, verpozing, recreatie en spelen."

Eerder in deze sportnota hebben wij reeds vastgesteld dat sport en recreatie meer en meer naar elkaar toegroeien. Vormen van sportieve recreatie in de openbare ruimte zullen de komende jaren een steeds vertrouwder beeld worden. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om een recreatief benutten van de openbare ruimte voor hardloop- en skeeleroutes, maar ook om het gebruik van het water in en om de grachten en het Spaarne. De voorwaarden voor een versterking van de waterrecreatie zijn door ons reeds gedeeltelijk gecreëerd door akkoord te gaan met de nieuwe jachthaven op het Schoterog.

Ook de groene ruimte in de stad zal in toenemende mate door (sportieve) recreanten worden benut. Dit geldt ook voor de parken. Het feit dat de Haarlemmerhout inmiddels 'ontdekt' is door enkele vakdocenten lichamelijke opvoeding en als alternatieve sportaccommodatie wordt gebruikt, illustreert dat er niet alleen een behoefte bestaat aan een dergelijk gebruik van openbaar groen in de stad, maar dat Haarlem ook over de mogelijkheden daartoe beschikt.

In het kader van het toenemende ruimtebeslag van de ongeorganiseerde sport zal daarom het creëren van meer mogelijkheden voor het multifunctioneel benutten van de beschikbare openbare ruimte in de stad tevens een bijdrage leveren aan bovenvermelde doelstelling. Daarbij leggen wij tevens de link met één van de in het Ontwikkelingsprogramma gesignaleerde knelpunten, namelijk het verouderde parkenbestand in de stad. De kwaliteit daarvan sluit niet meer aan bij de hedendaagse behoeften. Middels de "Parkensie" wordt een deel van de Haarlemse parken inmiddels aangepast aan de wensen van deze tijd.

Het gaat overigens ook om het gebruik van andere openbare ruimten die uitnodigen voor sportieve recreatie, namelijk het water in en rond Haarlem en de 'stenen openbare ruimte' van de stad zelf (bijv. hardloop-en skeelerroutes).

De sportief/recreatieve ruimtebehoefte zal in kaart worden gebracht. Vervolgens zal bij de uitwerking van de herinrichtingsplannen voor de aan te pakken parken nadrukkelijk rekening worden gehouden met de sportief/recreatieve behoeften.

Daarbij zal een link worden gelegd met het bestaande groenbeleid zoals dat is vastgelegd in de nota's "Het Groenstructuurplan", de "Parkenvisie" en "Meer Natuur in Haarlem".

Behalve dat de aanwezige groene ruimte in de stad van betekenis kan zijn voor een grote groep ongeorganiseerde sporters in Haarlem, is andersom ook de sport zelf van waarde bij een ander gebruik van de groene ruimte.

In dit opzicht kan worden gedacht aan het recreatief medegebruik van enkele sportaccommodaties: de snelle ontwikkeling op het gebied van kunstgrasvelden maken immers een intensiever gebruik mogelijk waardoor mogelijk groene sportruimte 'vrij valt' voor ander recreatief medegebruik. Combinatiegebruik op sportcomplexen door bijvoorbeeld skate- of skeelervoorzieningen, maar ook een doorgaande wandelroute, behoort zo in de toekomst tot de mogelijkheden. Daarmee kunnen sportaccommodaties mogelijk een rol spelen bij de versterking van de verbindingen tussen het groen rond de stad en het groen in de stad. Wel zal dat nieuwe eisen stellen aan het beheer van deze accommodaties.

Het thema milieu heeft de afgelopen periode binnen de sport op verschillende manieren de aandacht gehad. De zorg voor het milieu zal ook in de toekomst van belang blijven. Zo heeft het voorgenomen onderzoek naar de (veilige) bereikbaarheid van sportcomplexen ook milieuaspecten.

Bij de aanleg en renovatie van sportcomplexen, alsmede de overdracht van kleedkamers aan de sportverenigingen zal het milieuaspect nadrukkelijk aan de orde komen. Enerzijds door de nadruk op duurzaam bouwen, anderzijds door te streven naar energiebesparende maatregelen. Het gebruik van zonne-energie op de sportcomplexen zal worden aangemoedigd.

#### **Actiepunten:**

\*Het in kaart brengen van de sportief/recreatieve (openbare) ruimtebehoefte;

\*Het stimuleren van verschillende vormen van recreatief medegebruik;

\*Het stimuleren van energiezuinige accommodaties, met name door aanmoediging van het gebruik van zonne-energie.

#### **IV.7 Sport en Veiligheid**

Het thema veiligheid is een thema met veel aspecten. Zo kan in eerste instantie worden gedacht aan de veiligheid van de sporters zelf. Daarbij gaat het zowel om de accommodaties als om de randvoorwaarden (is een sportcomplex goed en veilig bereikbaar, is er rondom voldoende verlichting en 'sociale controle' ?)

De veiligheid op en rond de sportcomplexen heeft permanent de aandacht en maakt onderdeel uit van het reguliere sportbeleid. Op basis van de evaluatie van het beleid 'Sport en Openbare Veiligheid' zullen nadere criteria worden ontwikkeld.

Een ander aspect van veiligheid in relatie tot sport komt aan de orde bij het gebruik van de sportkantines en de naleving van voorschriften. In het kader van de Drank-en Horecawet wordt beleid voorbereid dat het terugdringen van het alcoholgebruik in de sportkantine tot doel heeft.

Voorlichting hierover wordt verzorgd door de Stichting Sportsupport Kennemerland in samenwerking met Sportservice Noord-Holland.

Bij één van de hoofdthema's van het veiligheidsbeleid -de preventie van vandalisme en criminaliteit- kan de sport een waardevolle bijdrage leveren. Sport in zijn algemeenheid biedt in dit opzicht voor vele jongeren een zinvolle vrije tijdsbesteding.

Sportverenigingen in het bijzonder kunnen een bijdrage leveren aan de overbrenging van 'normen en waarden' en vormen, mits goede begeleiding aanwezig is, een alternatief opvoedingscircuit. Het toeleiden van jongeren naar sportverenigingen en ook het streven om de oudere jeugd op een actieve wijze binnen de verenigingen een plaats te geven -bijv. in het kader van de Jeugd vriendelijke sportvereniging- is daarom beleidsmatig niet alleen vanuit de sportoptiek, maar ook vanuit het veiligheidsbeleid van belang.

Ook het aanbieden van laagdrempelige activiteiten in de wijken -bijv. in het kader van het project Sport en Welzijn- wordt in dit kader door ons als een bijdrage aan het preventiebeleid beschouwd.

#### **Actiepunten:**

- \*Informatieverschaffing over wetgeving (bijv. Drank- en Horecawet);
- \*Inschakelen van sport bij vandalismepreventie/bestrijding.
- \*Uitwerken criteria op basis evaluatie beleid 'Sport en Openbare Veiligheid'.

## **Hoofdstuk V**

### **Resumé en actiepunten sportnota**

In de 'Toekomstvisie Haarlem 2000-2010' hebben wij gekozen voor drie richtinggevende speerpunten. Het gaat daarbij om:

- \*Meer culturele en toeristische wervingskracht;
- \*Zakelijke dienstverlening en
- \*Een duurzaam goed woonklimaat.

De drie speerpunten geven richting aan. Projecten en acties die leiden tot een nadere invulling van deze visie zijn voor de periode 2000-2004 uitgewerkt in de Programmalijnen.

De sport heeft in de periode tot en met 2004 met name in de volgende programmalijnen een plaats gekregen:

- Opgroeien in Haarlem van 0-12 en 12-24 jaar;
- Leefomgeving.

Aan de hand van de verschillende thema's is de meerwaarde die de sport heeft voor andere beleidsterreinen uitgewerkt. Daaruit zijn per thema verschillende actiepunten af te leiden die verder strekken dan bovenvermelde programmalijnen en de periode tot en met 2004.

De uitdieping van de thema's heeft geleid tot de volgende actiepunten:

#### **Actiepunten fysieke infrastructuur:**

- \*Aanpassing van de sportaccommodaties aan eigentijdse behoeftes;
- \*Behoud en versterking van in de wijken gelegen sportaccommodaties;
- \*Betere afstemming vraag en aanbod zwembadwater;
- \*Onderzoek naar de behoefte aan een denksportcentrum in Haarlem.

#### **Actiepunten organisatorische infrastructuur:**

- \*Focus op ontwikkeling 'sportvereniging nieuwe stijl' en het ondersteunen van zogenaamde 'pilots';
- \*Permanente ondersteuningsmogelijkheid sportverenigingen via Sportsupport Kennemerland;
- \*Stimuleren samenwerkingsrelaties;
- \*Onderzoek naar mogelijkheden gedifferentieerd sportbeleid.

#### **Actiepunten thema Sport en Welzijn :**

- \*Sport in de wijk wordt blijvend gestimuleerd. De voorwaarden daartoe worden gecreëerd;
- \*De 'sportketen' (sportieve driehoek onderwijs, welzijn, sport) wordt verder vorm gegeven. Bij de regie daarvan speelt de Stichting Sportsupport Kennemerland een centrale rol;
- \*Er zullen mogelijkheden worden gecreëerd voor 'sport- en spelstraten';
- \*Er komt een pilotproject voor de bevordering van allochtoon kader binnen sportverenigingen;
- \*De aanbevelingen van het project de Jeugd vriendelijke Sportvereniging zullen de leidraad vormen voor het bevorderen van jeugdig kader binnen sportverenigingen.

#### **Actiepunten thema Sport en Onderwijs:**

- \*Enthousiasmeren scholen en andere partners voor deelname aan de 'sportketen';
- \*Voor sportverenigingen de mogelijkheden om sportkennismakingslessen op de scholen aan te bieden, als aanvulling op de reguliere gymnastiekuren;
- \*Afstemming vraag en aanbod sportactiviteiten op basisscholen via centraal coördinatiepunt (SSK).

#### **Actiepunten thema Sport en Gezondheid:**

- \*Bewegingsstimulering in het algemeen;
- \*Blessurepreventie en voorlichting richting ongeorganiseerde sport;
- \*Voorlichting dopingpreventie en gebruik voeding(supplementen).

#### **Actiepunten (Top)sport en Economie:**

- Het bevorderen van het topsportklimaat op basis van nota Topsportbeleid 2001 e.v., gekoppeld aan een jaarlijkse evaluatie. Over 5 jaar zou het topsportklimaat in Haarlem uit 3 elementen moeten bestaan:

1. topsportbeleid: stimulering van een aantal sporten waarbij verenigingen/organisaties geprikkeld worden met voorstellen te komen;
2. talentontwikkeling;
3. topsportevenementen: twee topsportevenementen per jaar en het ontwikkelen van een nieuw sportevenement binnen vier jaar, waarbij ook een eventuele koppeling met culturele en andere manifestaties wordt gezien.

#### **Actiepunten Sport en Ruimtelijke Ordening:**

- \* Peiling ruimtebehoefte sport en recreatie (soort en omvang) per wijk/buurt;
- \* Normering ruimtebeslag vertalen in operationeel beleid;

- \* Vergroten en toegankelijker (aantrekkelijker) maken sportaccommodaties;
- \* Verbetering veilig en optimaal gebruik van sportaccommodaties;
- \* Stimulering functiemenging op de sportcomplexen.

#### **Actiepunten Sport en Groen/Milieu:**

- \*Het in kaart brengen van de sportief/recreatieve (openbare) ruimtebehoefte;
- \*Het stimuleren van verschillende vormen van recreatief medegebruik.

#### **Actiepunten Sport en Veiligheid:**

- \*Informatieverschaffing over wetgeving (bijv. Drank- en Horecawet);
- \*Inschakelen van sport bij vandalismepreventie/bestrijding.
- \*Uitwerken criteria op basis evaluatie beleid 'Sport en Openbare Veiligheid'.

## **Bijlage A Sportaccommodaties in Haarlem**

Haarlem beschikt over een uitgebreid netwerk van sportaccommodaties. Verdeeld over drie rayons gaat het bij de gemeentelijke buitensportaccommodaties om (stand van zaken 2001):

- 53 grassportvelden (waarvan 5 WETRA-velden)
- 11 kunstgrasvelden
- 4 halfverharde trainingsvelden
- 5 honkbalvelden
- 13 softbalvelden (permanent en semi-permanent)
- 3 bitumenvelden (7-handbal)
- 2 bowlsgreens (Zomervaart 8 rinks, van der Aartsportpark 4 rinks)
- 16 gravelbanen
- 2 boule-o-dromes (Belgiëlaan en Jan Prinslaan)
- 1 kunststof atletiekbaan
- 2 stadions (voetbalstadion HFC Haarlem en honkbalstadion Pim Mulier)
- 1 kunstgras soccer-pro

Daarnaast zijn er in Haarlem verschillende accommodaties die door particulieren of stichtingen zijn gesticht en worden geëxploiteerd. De bekendste en meest gebruikte niet-gemeentelijke buitensportaccommodatie is de Kunstijsbaan Kennemerland (circa 250.000 bezoekers per seizoen).

Haarlem telt daarnaast de volgende gemeentelijke binnensportaccommodaties:

- 3 sporthallen (Beijneshal, Spaarnehal en Kennemer Sportcenter)
- 1 sportzaal (Linnaeuscollege)
- 37 gymlokalen (waarvan 2 in Linnaeuscollege)

De 3 zwembaden -waarvan 1 onoverdekt-zijn weliswaar gemeentelijk, maar worden beheerd en geëxploiteerd door de Stichting Sportaccommodaties Haarlem.

Verschillende verenigingen hebben de beschikking over een eigen overdekte accommodatie (OG, TYBB, de Blinkert, Duinwijck).



Naast vermelde accommodaties zijn er in Haarlem circa 14 particuliere sportscholen en fitnessaccommodaties.

Voor 13 gymlokalen van het bijzonder onderwijs wordt de verhuur via de afdeling sport en recreatie verzorgd.

## Bijlage B                      Literatuuropgave

- A. Buisman (red.), *Jeugdsport en beleid*, Bohn Stafleu van Loghum, Houten/Diegem 1996.
- Deloitte & Touche, *Het begrip leisure in beeld, de ontwikkelingen in kaart gebracht*, Eindhoven 2001.
- Gemeente Amersfoort, *Rollen of stilstaan. Kadernota sportbeleid Amersfoort 2000-2004*. Amersfoort 1999.
- Gemeente Enschede, *Sport in Enschede: volop in beweging*. Enschede 1999.
- Gemeente Haarlem, *Collegeprogramma 1998-2002*.
- Gemeente Haarlem, *Ontwikkelingsprogramma Haarlem 2000-2004*. Haarlem 1999.
- Gemeente Haarlem, *Toekomstvisie Haarlem 2000-2010*. Haarlem 1999.
- Gemeente Haarlem, Sector Stedelijke Ontwikkeling, Bureau Onderzoek en Statistiek. *Jaarstatistiek 1999*. Haarlem 2000.
- Gemeente Haarlem, Sector Stedelijke Ontwikkeling, Bureau Onderzoek en Statistiek. *Omnibusonderzoek 1993, 1995, 1998 en 2000*. Haarlem.
- Gemeente Haarlem, Sector Stedelijke Ontwikkeling, Bureau Onderzoek en Statistiek & afdeling Sport en Recreatie. *Sportdeelname in Haarlem*. Haarlem 1992.
- Gemeente Haarlem, afdeling sport en recreatie. *Sportnota Haarlem*. Haarlem 1994.
- Gemeente Maastricht. *Maastricht volop in beweging. Sportbeleid Maastricht 2000-2004*. Maastricht 1999.
- Gemeente Nijmegen. *Jeugdsport heeft de toekomst. Projectplan breedtesport 2000-2005*. Nijmegen 1999.
- W. de Heer. *Sportbeleidsontwikkeling 1945-2000*. Haarlem 2000.
- M. van de Heuvel en H. van der Poel, *Sport in Nederland, een beleidsgerichte toekomstverkenning*. Tilburg 1999.
- Landelijk expertisepunt school & sport i.o., *Beleidsvisie School & Sport*, Arnhem juni 2001.
- Ministerie van VWS, *Van specialist tot all-rounder. Impulsen voor gemeentelijk sportbeleid*. Den Haag 1998.
- Ministerie van VWS, *Over pingelaars en teamspelers. Integraal denken en doen in gemeentelijk sportbeleid*. Den Haag 1998.
- Ministerie van VWS, *Gezond bewegen en veilig sporten. Mogelijkheden voor gemeenten en hun GGD'en*. Den Haag 2000.
- Ministerie van VWS, *Meer beweging in het groen. Voorbeelden van dwarsverbanden tussen groen en breedtesport*. Den Haag 2000.
- Ministerie van VWS e.a., *Goud voor groen, beleidskader Sport en Milieu 1999-2002*, Den Haag 1999.
- Ministerie van VWS, *Sport, bewegen en gezondheid. Naar een actief kabinetsbeleid ter vergroting van de gezondheid door en bij sport en beweging*. Den Haag 2001.
- Ministerie van VWS, *het breedtesportbeleid van de rijksoverheid*, Den Haag 1999.
- Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB), *Sportbuurtwerk in Nederlad, Verleden, heden en toekomst*, Arnhem 2001.

- NOC\*NSF, *Het gebruik van enkele sporthallen en de haalbaarheid van een topsportaccommodatie in de gemeente Haarlem.*, Arnhem 2001.
- E. Oldenboom, *Brood & spelen, de economische en maatschappelijke waardering van grote sportevenementen*, Amsterdam 1999
- D. Pouw, *50 jaar nationaal sportbeleid, van vorming buiten schoolverband tot breedtesport*, dissertatie Tilburg 1999.
- D. de Ruiter, *Jeugdsport in een multiculturele samenleving, een onderzoek naar de waardering en beleving van sport onder allochtone en autochtone jongeren in Vlaardingen*, Vrouwenakker, april
- Sociaal Cultureel Planbureau. *Trends en determinanten in de sport. Werkdocument*. December 2000.
- J.H. van der Vegt. *Topsport in Almere 1997-2007. Een scenario*. Almere 1997.